

№92
2019

ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»**

ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Випуск 92

Вінниця
ТОВ «ТВОРИ»
2019

П 78 **Проблеми освіти: збірник наукових праць.** ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. – Вип. 92. – 252 с.

У збірнику наукових праць представлено актуальні проблеми вищої освіти в умовах реформування національного освітнього простору. Науковцями обґрунтовано: теоретико-методологічні засади формування креативної особистості майбутнього фахівця у системі професійної освіти; компетентнісні підходи до професійної підготовки майбутніх фахівців; напрями вдосконалення змісту та методів підвищення якості педагогічної підготовки майбутніх учителів на концептуальних засадах «Нової української школи»; взаємозв'язок професійної компетентності особистості сучасного фахівця та розвитку його творчого потенціалу.

Для широкого кола освітян, науковців, усіх, хто цікавиться інноваційними технологіями в освіті.

Збірник входить до Переліку наукових фахових видань України (Наказ МОН від 24.10.2017 № 1413), в яких можуть бути опубліковані результати дисертаційних робіт у галузі педагогіки на здобуття ступенів доктора наук, кандидата наук та доктора філософії.

Головний редактор: Завалевський Ю. І., д-р пед. наук, професор.

Редакційна колегія:

Гончарова Н. О. – канд. пед. наук; Дубасенюк О. А. – д-р пед. наук, професор, почесний академік НАПН України; Євтух М. Б. – д-р пед. наук, професор, дійсний член НАПН України; Ельбрехт О. М. – д-р пед. наук, доцент; Жалдак М. І. – д-р пед. наук, професор, дійсний член НАПН України; Ївженко Ю. В. – канд. пед. наук (відповідальний секретар); Клокар Н. І. – д-р пед. наук, професор; Кременський Б. Г. – д-р пед. наук, доцент; Луговий В. І. – д-р пед. наук, професор, дійсний член НАПН України, перший віце-президент НАПН України; Леута О. І. – д-р філос. наук, професор; Ляшенко О. І. – д-р пед. наук, професор, дійсний член НАПН України; Олійник В. В. – д-р пед. наук, професор, дійсний член НАПН України; Польштуржискі Йозеф – доктор хабілітований, доцент, професор Варшавського університету (Полоцьк, Польща); Прокопенко І. Ф. – д-р пед. наук, професор, дійсний член НАПН України; Радкевич В. О. – д-р пед. наук, професор, дійсний член НАПН України; Сафонов Ю. М. – д-р екон. наук, професор (заступник головного редактора); Удалова О. Ю. – канд. пед. наук, доцент; Чайковський А. С. – д-р істор. наук, професор.

Відповідальні за випуск: Вознюк О. В., – д-р пед. наук, доцент; Ївженко Ю. В. – канд. пед. наук; Мороз М. О. – канд. пед. наук.

Адреса редколегії: 03035, Київ, вул. Митрополита Василя Липківського, 36, каб. 319, тел.: (044) 248-23-09, E-mail: p_education@ukr.net

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 22200 – 12100ПР від 08 липня 2016 року.

Рекомендовано до друку Вченою радою ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
(протокол № 3 від 27 березня 2019 р.)

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних відповідної галузевої термінології, власних імен та інших відомостей. Редакція не несе за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи не повертаються.

ЗМІСТ

Іванчук Г. П.

Інтелектуальний розвиток особистості в контексті програми «Філософія для дітей»...7

Костюк І. О.

Організація освітньо-розвивального середовища початкової школи як основи формування Нової української школи..... 11

Косюк В. І., Шостаківський П. С.

Фізичне виховання підростаючого покоління у світлі сучасних державних пріоритетів..... 16

Кравчук Н. П.

Формування психологічного здоров'я особистості у сучасних наукових дослідженнях..... 25

Кучай А. І.

Формування готовності майбутнього педагога дошкільної освіти до застосування інтерактивних технологій: теоретичний аспект 30

Кучерук О. А., Башманівська Л. А.

Розвиток духовно-творчого потенціалу майбутнього вчителя української мови і літератури в процесі лінгводидактичної підготовки..... 35

Кучинська Л. Ф.

Теоретичні аспекти проблеми збереження професійного здоров'я педагогічних працівників закладів дошкільної освіти 39

Кушнір В. М.

Професійна підготовка майбутніх педагогів до педагогічного спілкування з батьками в умовах ЗДО 44

Левицька О. М.

Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до хореографічної діяльності: теоретичний аспект..... 49

Маліновський Ю. Л.

Формування ключових компетентностей студентів педагогічного коледжу в процесі вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу 53

Мирончук Н. М.

Контекстно-професійна спрямованість змісту освітніх програм підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури 57

Мельниченко Р. К., Поліщук Н. М.

Тренінг як форма інтерактивної педагогічної технології та його роль у підготовці вчителя біології та основ здоров'я 63

Михайлишин Р. Р.

Індивідуально-творчий потенціал педагога у професійній діяльності 68

Мілінчук А. О. Роль музично-інструментальної підготовки у становленні професійної майстерності педагога-музиканта.....	72
Мінькович Б. А. Наукові підходи до дослідження проблеми формування готовності вчителя інформатики у процесі впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у старшій загальноосвітній школі.....	77
Онкович Г. В., Криворотенко О. Г. Педагогічна благодидактика вчителів української мови та літератури.....	82
Опушко Н. Р. Інформатизація освіти – світові та вітчизняні тенденції.....	88
Орлова О. А. Особистісне самовдосконалення в контексті розвитку професійної компетентності сучасного педагогічного працівника.....	96
Очеретяний А. В. Роль менталітету студентів при формуванні життєвих цінностей у закладах вищої освіти США.....	101
Павленко В. В. Розвиток креативності учнів початкової школи засобами образотворчого мистецтва.....	106
Піддубна О. М. Живопис у розвитку творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва.....	111
Попиченко С.С. Психологічні засади підготовки майбутніх фахівців до впровадження інноваційних технологій дошкільної освіти.....	115
Ремінна Л. О. Використання методу театралізованого навчання у процесі викладання іноземних мов.....	121
Рябошапка О. В. Моральний компонент у системі професійної підготовки майбутнього вихователя...	125
Савчук П. Н. Хімічна складова сучасної природознавчої освіти у початковій школі.....	129
Самойленко О. А. Концепція неформальної освіти дорослих у Словачькій Республіці.....	135
Свиридюк О. В. Інноваційні методи викладання англійської мови на немовних спеціальностях ЗВО.	142

izes the correction, again from the position of the «director» of the play, and not the teacher. A very important theatrical productions is that students, playing a role, transforming themselves into a character, feel relaxed even supposing obvious mistakes in the language, are not «lost», but merely refer to the fact that the error was not committed by them, and those characters that they play.

Drama, in contrast to any other type of creativity, is directly related to the game. This is the greatest value of theatrical production.

The basic law of creativity is that its value should be seen not only as a result, but also in the process itself. It is important that students create. They develop a creative imagination, which they can embody in the play. Theatrical performances in the classroom are the strongest motive for learning the language, they help to create a linguistic environment close to the natural one. Talking, communicating is a role to play to a certain extent, depending on the different circumstances and faces that occur. That is why, thanks to the dramatized method of teaching foreign languages, the level of linguistic competence increases, analytical, associative and systemic thinking develops, students' book expands.

Keywords: new forms and methods of teaching, dramatized learning, acting skills, game teaching methods, dramatization.

УДК 372.363

О. В. Рябошапка,
здобувач

(Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини),
викладач

(КВНЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний коледж ім. Т.Г. Шевченка»)

lifeisgood81@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-6328-6304

МОРАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ

У статті розкрито проблему підготовки майбутнього вихователя до здійснення морального виховання дітей старшого дошкільного віку. У рамках Концепції розвитку педагогічної освіти визначено проблему розуміння сучасним суспільством педагогічної спільноти. Також проведено історико-педагогічний аналіз значення проблеми морального виховання підростаючого покоління, значення у його здійсненні педагогічних працівників, психолого-педагогічні особливості дітей старшого дошкільного віку для подальшого застосування педагогічної діяльності.

Ключові слова: професійна підготовка, педагогічні працівники, заклад дошкільної освіти, діти старшого дошкільного віку, моральне виховання, моральні цінності, моральні категорії

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Зміни, що відбуваються у державі, потреби суспільства вимагають досить суттєвих та якісно нових змін. Особливої уваги потребує духовний світ людини, який останнім часом став суттєво збіднілим. У зв'язку з цим, на перший план виступають моральні якості особистості, які в умовах сьогодення потребують посиленої уваги з боку держави загалом та педагогів зокрема. Саме з педагогів розпочинається формування та розвиток людської особистості: «... педагог є одночасно і об'єктом, і провідником позитивних змін» [1]. Досить часто таку функцію беруть на себе батьки дитини, проте, у зв'язку із відвідуванням дитиною закладу дошкільної освіти, пріоритет у моральному вихованні, зокрема фаховому, належить вихователям закладів дошкільної освіти, у взаємодії з якими перебуває дитина-дошкільник.

Концепція розвитку педагогічної освіти визначає, що одним із проявів проблеми галузі освіти, що потребує розв'язання є «... розмивання довіри суспільства до професійної спільноти педагогічних працівників як носіїв знань, культури та суспільних цінностей» [1], а отже, перед закладами вищої освіти постає завдання з повернення довіри суспільства шляхом підготовки професійно компетентнісного педагогічного працівника, який готовий до здійснення морального виховання дітей дошкільного віку, формування в них активної життєвої позиції, здатних бути достойними членами нашого суспільства.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Проблема морального виховання є актуальною повсякчас. Її досліджували політики, філософи, суспільні діячі різних держав та епох: М. Бердяєв, П. Блонський, В. Гегель, Г. Гельвецій, І. Гербарт, О. Духнович, І. Кант, П. Каптерев, Я. Коменський, А. Макаренко, Ж.-Ж. Руссо, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. Формування та розвиток у дітей моральних якостей розглядали І. Бех, Н. Волкова, Г. Іванова, М. Красовицький, В. Кузь, В. Кукушин, В. Мацулевич, Н. Мойсеюк, В. Руденко, Ю. Руденко, О. Скрипченко, М. Фіцула, К. Чорна, О. Шпак, Л. Шульга, П. Щербань та ін. Психологічний аспект формування та розвитку моральних якостей вивчали К. Альбуханова-Славська, С. Анісімов, Л. Божович, Д. Ельконін, О. Запорожець, С. Карпова, О. Кононко, Г. Кошелева, В. Малахов, Ж. Піаже, Т. Репіна та ін. Особливості та закономірності морального аспекту розвитку дитини

дошкільного віку досліджували Ю. Аркін, Р. Ібрагімова, Є. Субботський, С. Якобсон. Специфіку формування у дітей моральних норм та якостей вивчали А. Виноградова, І. Князева, Т. Маркова, Л. Стрелкова. Аспекти моральної свідомості розглянуто у працях Л. Артемової, Л. Божович, Р. Буре, Л. Виготського, В. Зеньковського, В. Нечаєвої, С. Рубінштейна та ін.

Ряд досліджень вчених (А. Богуш, А. Бодальова, Р. Буре, Н. Виноградова, Г. Годіна, Р. Жуковська, Н. Коломінський, В. Котирло, Л. Князева, А. Люблінська, Г. Маркова, В. Мухіна, Л. Загік, Н. Непомняща, В. Нечаєва, Л. Островська, Ю. Приходько, С. Рубінштейн, О. Скрипченко, Т. Титаренко та ін.) з педагогіки та психології підтверджують, що сензитивним періодом для здійснення морального виховання є старший дошкільний вік, в який, за твердженнями вчених, розпочинається становлення особистості.

Проте, хоча наукових досліджень із зазначеної проблеми є досить багато, залишаються малодослідженими питання щодо морального компонента в системі підготовки майбутнього фахівця дошкільної освіти. Саме тому **мету публікації** ми вбачаємо у розкритті ролі морального компонента у системі професійної підготовки майбутнього вихователя.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти має здійснюватися на науковому підґрунті. Тому досить важливо розпочати освітній процес із зазначеної проблематики з визначення сутності поняття моральне виховання особистості, особливостей морального становлення дитини старшого дошкільного віку та їх історичному аспекті.

Чимало класиків та сучасних видатних вчених як близького та далекого зарубіжжя, так і України, створили міцний фундамент, на якому здійснюється модернізація сучасної освіти нашої держави. Проте, їх погляди де в чому, стосовно визначення категорій морального виховання, відрізняються.

На думку представників філософської науки, моральним вихованням є процес формування моральних цінностей, норм і правил, почуттів, принципів, навичок і звичок поведінки, рис характеру, моральних якостей.

Представники сучасної педагогічної науки (Л. Артемова, А. Богуш, Р. Буре, Н. Виноградова, Г. Годіна, Л. Загік, О. Кононко, О. Косарева, В. Котирло, Л. Князева, Г. Маркова, В. Нечаєва, Л. Островська, Л. Повалій, Т. Поніманська, Т. Титаренко та ін.) розуміють моральне виховання як цілеспрямований процес, передачі та отримання дітьми набутих людством моральних категорій, а саме: цінностей, принципів, ідеалів, переконань: прийняття їх та дотримання у повсякденному житті. Специфічною метою морального виховання, визначеною провідними соціальними відносинами і духовними цінностями, є формування та становлення морально стійкої цілісної особистості. В основі морального виховання виокремлені такі категорії як мораль, моральність, моральні норми та правила.

Тлумачення поняття моралі у словниках визначається як форма соціальної свідомості, сукупність поглядів, оцінок, норм та правил, які урегульовують людську поведінку і несуть у собі пізнавальну, оцінну та виховну функції. Система моральності спрямована на регулювання світогляду, позицій суспільних спільнот загалом та кожного людського індивіда зокрема, орієнтації у духовних та матеріальних цінностях. Таку систему складають: моральні вчинки, стосунки, свідомість, норми, правила, принципи. Таким чином, мораль – це суспільне явище, що регулюється особливостями та законами суспільного співіснування, а тому і змінюється відповідно до змін, що відбуваються у суспільстві [2: 201].

Моральність виступає характеристикою людських вчинків, які послуговуються у своїй поведінці моральними принципами та нормами [2: 216].

Результатом морального виховання є моральна вихованість – можливість людини діяти, керуючись у своїй поведінці загальноприйнятими моральними нормами та правилами і, відповідно до них, оцінювати вчинки інших людей.

Психолого-педагогічні дослідження ряду видатних учених (Л. Артемової, А. Богуш, Л. Божович, Р. Буре, Н. Виноградової, Г. Годіної, Д. Ельконіна, Р. Жуковської, Л. Загік, О. Кононко, Г. Маркова, В. Мухіної, Н. Непомнящої, В. Нечаєва, Л. Островської, Т. Поніманської, О. Проскури, О. Скрипченко, Т. Титаренко та ін.) свідчать, що сензитивним періодом для морального виховання є віковий період старшого дошкільного віку. Адже саме у цьому віці формуються провідні моральні якості особистості, які визначають зміст подальшого життя та діяльності людини.

У галузі психології формування та розвиток дитини, в аспекті морального виховання, вивчалися вченими Л. Виготським, О. Запорожцем, А. Кошелєвою, О. Леонтьєвим, В. Мухіною та іншими. На думку вчених моральна поведінка дитини у дошкільному віці формується у рамках її морального розвитку, що відбувається у повсякденному житті дошкільника шляхом взаємодії із дорослими. У зв'язку із тим, що найсприятливішим періодом для здійснення морального виховання є дошкільний вік, виникає необхідність у виокремленні найоптимальніших шляхів становлення моральної особистості вже у зазначеному віковому періоді.

Сьогодні у психолого-педагогічній науці нараховується чимало різних підходів до визначення вікової періодизації розвитку дитини. Ми дотримуємось вікової періодизації Л. Виготського, який виокремив **рамки** дошкільного віку – від 3 до 6 (7) років. У межах дошкільного віку виділяють молодший – від 3 до 4 років, середній – від 4 до 5 років та старший – від 5 до 6 (7) років.

З досягненням старшого дошкільного віку дитина у своїй діяльності послуговується моральними нормами. Цей період є дуже цінним у плані закладання підґрунтя для формування початкового світогляду дитини. **Вже** у дошкільному віці дитина починає розуміти, а згодом і усвідомлювати своє місце в оточуючому світі, у взаємодії з оточуючими людьми.

На думку вчених (О. Запорожець, Л. Божович, О. Лентьєв) дошкільний вік є початком формування особистості, розвитку механізмів поведінки. Дошкільник набуває її у процесі діяльності, яка найчастіше є грою. На цій основі і відбувається потужне формування особистості у моральному аспекті (Л. Виготський, Д. Ельконін). У зв'язку із розвитком довільності в емоційно-вольовій сфері дитини, з'являється і моральне регулювання (Л. Виготський, Д. Ельконін, Л. Божович, В. Мухіна, Є. Субботський). Це зумовлено появою внутрішньої мотивації і, відповідно, дає змогу чинити правильний моральний вибір (Л. Божович, В. Мухіна). Взаємодія дорослого з дитиною створює сприятливі умови для формування в дошкільника сукупності моральних якостей, які закріплюючись у набутому життєвому досвіді дитини визначають її дії та особливості стосунків з оточуючими її людьми. Варто зазначити, що у період дошкільного дитинства починаються формуватися вищі (моральні) почуття. Отож, в залежності від того, як здійснюватиметься процес морального виховання у дошкільному віці залежить майбутнє життя та розвиток дитини.

Значення дорослого, зокрема батьків, у здійсненні морального виховання дитини досить величезне і незамінне. Адже від того, який приклад продемонструє дорослий, чого навчить, залежить знання дитиною таких моральних категорій як доброта, щастя, любов, чесність, повага, гідність тощо. Жодне абстрактне поняття, його дійовий герой не здатний це замінити.

Свою емоційно-вольову сферу дитина дошкільного віку здатна регулювати. Вона (дитина) може співпереживати, співчувати, розуміти емоційний стан іншої людини. Взаємодіючи з іншими, у дитини формуються емоції, які згодом і стають регулятором їх поведінки. Завдяки пластичності нервової системи, виробляється емоційна активність. У такий спосіб дитина вчиться докладати вольові зусилля під час виконання поставленого їй завдання. Хоча й довільність у цьому віці є недосконалою у багатьох її проявах. У зв'язку з цим, вольові зусилля дитини старшого дошкільного віку досить часто керуються раптовим імпульсом, втрачаючи при цьому намічену мету. З розвитком емоційно-почуттєвої сфери розвивається й вольова: так с поступовим формуванням вищих почуттів розвивається й воля. Це викликано дитячою увагою до світу людей, до якого вона хоче увійти.

На межі із молодшим шкільним віком дитина може керувати власною поведінкою, при цьому підкоряючись внутрішньому голосу, і не потребує додаткової стимуляції ззовні. Основними психологічними новоутвореннями старшого дошкільного віку є виникнення схематичного контуру дитячого світогляду, внутрішніх етичних інстанцій, супідрядності мотивів, довільної поведінки, особистої свідомості [3].

Чималий вплив на формування та розвиток моральних почуттів та емоцій дитини-дошкільника має поява самооцінки, розширення особливостей спілкування, життєвий досвід та поява нових видів діяльності (Л. Божович, Т. Маркова, Я. Неверович та ін.). Все це дає можливість оновлення моральності вже у старшому дошкільному віці.

Психолого-педагогічні дослідження провідних вчених (І. Бех, О. Кононко, Ю. Приходько та ін.) доводять, що система становлень закладається у дошкільному віці, а отже, є суттєвим аспектом особистісного розвитку. Розвиток ставлень дитини тісно пов'язаний із її мотиваційною сферою. Таким чином, мотив виступає орієнтиром для поведінки та вчинків дошкільників у моральному аспекті та спрямований на суспільні норми, правила та цінності.

Переформатування індивіда в особистість відбувається в період усвідомлення людиною власного ставлення до довкілля, оточуючих та до себе самого. Кожна зміна підводить дошкільника до нового рівня розвитку, оскільки зміна відбувається в ідентифікації дитини на фоні оточуючого світу та відповідно до себе.

Одними з перших робіт, що присвячені проблемам морального виховання дошкільників були дослідження Є. Бордиченко, М. Боришевського, В. Горбачової, В. Котирло, О. Кульчицької, які вивчали питання засвоєння дітьми правил поведінки та визначали особливості виховної роботи, які б забезпечували їх дотримання. Дослідження учених довели, що джерелом і умовою формування в дітей знань, навичок і звичок є середовище, в якому вони виховуються; а провідним методичним прийомом формування навичок моральної поведінки є показ способу дії, який супроводжується поясненням. Окрім того, вони рекомендували використовувати оцінку дій і вчинків дитини, схвалення, заохочення, покарання, приклад дорослих, вправління.

Поведінка дітей у ситуаціях морального характеру є показником рівня їхнього морального розвитку. І лише завдяки педагогічному впливу діти старшого дошкільного віку спроможні здійснювати моральний вибір, надавати перевагу вчинкам, спрямованим на благо людей.

Поведінка дитини переважно стимулюється емоціями, аніж роздумами. Відтак, почуття перетворюються в мотиви поведінки й спонукають до дії. Емпатія, позитивне ставлення до довколишнього світу, збагачення спектру гуманних почуттів лежать в основі розвитку ціннісного ставлення дитини до себе та до інших людей, сприяє становленню її суспільної поведінки. Формування у дітей дошкільного віку позитивного емоційного ставлення один до одного зумовлюється спільним характером їх діяльності (В. Котирло, А. Кошелева, Г. Лаврентєва, Я. Неверович, Ю. Приходько, Л. Стрелкова, Т. Титаренко, С. Тищенко та ін.).

Основою виникнення взаємин, що відповідають моральним нормам поведінки, є формування емоційно-позитивного ставлення дітей до оточуючих. Емоційне орієнтування на них поряд з іншими факторами визначається також ставленням до моральних норм і їх емоційною опосередкованістю. Чим більше дитина переймається переживанням значущості правила, тим дієвішим виявляється моральне уявлення, що формується. Залежно від того, як діти пояснюють мотиви своїх дій, що вони вважають причиною уявного або реального вчинку, виявляється ставлення до людей за своїм змістом. Одні мотиви спрямовані на оточуючих, вони емоційно забарвлені, інші не пов'язані з моральним змістом того, що відбувається, вони випадкові.

Проте, варто зазначити, що у зв'язку з тим, що дорослий є авторитетом для дитини, дошкільник може у своїх діях керуватися зовсім іншими мотивами і вчиняти не завжди чесно.

Позитивні емоції, які переживаються дошкільником під впливом доброзичливого ставлення вихователів, батьків та інших людей, сприяють розвитку в нього гуманних почуттів, які закладаються та розвиваються у процесі взаємодії із дорослим. Становлення моральності у старших дошкільників безпосередньо пов'язане з розвитком у них емоційної спрямованості на неї та ціннісного ставлення до себе як суб'єкта моральної поведінки.

Головними провідниками у становлення моральних якостей є батьки та вихователі закладу дошкільної освіти. Група закладу дошкільної освіти має відносно стійку і складну систему взаємин, де відбувається формування суспільної спрямованості дитини. Сама специфіка перебування в закладі дошкільної освіти сприяє інтенсивній соціалізації дошкільника. Цілеспрямоване керівництво життям дитячої групи дозволяє запобігати формуванню небажаних стереотипів моральної поведінки і взаємин дошкільників.

Засвоєння дітьми моральних норм та добровільне дотримання їх у ситуаціях морального вибору опосередковується усвідомленням себе як особистості та об'єктивною моральною самооцінкою. Тому розвиток саме цих внутрішніх механізмів має забезпечувати педагогічна робота з виховання моральної поведінки.

Слід відзначити, що в роботах учених (І. Бех, О. Кононко, В. Котирло, С. Кулачківська, Ю. Приходько, Т. Титаренко, С. Тищенко та ін.) проблема морального розвитку дітей представлена з позицій особистісно зорієнтованого підходу. Серед досліджень, у яких проблеми морального виховання дошкільників висвітлені з цих позицій, помітне місце займають наукові роботи Л. Артемової, Л. Лохвицької, В. Павленчик, Т. Фасолько, Н. Химич та ін. Основна ідея цих досліджень полягає в тому, щоб засобами педагогічного впливу створювати умови для саморозвитку і самовдосконалення особистості дитини, реалізації нею права вибору. Так, Л. Артемова реалізувала ідею створення виховного середовища, в якому завдяки взаємовпливу в ході міжособистісного спілкування дитина виховується сама і виховує інших. В. Павленчик провідними умовами вирішення завдань морального виховання називає співпрацю і партнерство в освітньому процесі.

Серед умов, які сприятимуть вихованню моральних якостей особистості, учені виділяють встановлення чітких правил взаємин, широке використання прикладу, бесіди про увагу до людей (М. Тимошенко); спеціальній організації різних видів діяльності і спілкування дошкільників в групі дошкільного закладу і сім'ї (І. Княжева); гуманізація взаємин між дорослими і дітьми у всіх формах освітньої роботи у закладі дошкільної освіти; створення сприятливого психологічного мікроклімату взаємин дітей у колективі; взаємодія закладу дошкільної освіти з батьками щодо гуманізації їхнього спілкування з дітьми (О. Козлюк).

В основі формування особистості лежить моральне виховання, сутність якого полягає у формуванні моральної позиції, ціннісних орієнтацій, інтересів і потреб особистості. Здійснюючи моральне виховання у межах закладу дошкільної освіти, вихователі, в першу чергу, надають більшої уваги боротьбі із негативними проявами у поведінці дитини, аніж формуванню у них позитивних моральних якостей.

Поряд з іншими методами виховання в закладі дошкільної освіти доцільно використовувати спеціально створені ситуації морального вибору, які підвищують ефективність педагогічної роботи, спрямованої на вирішення освітніх завдань. Значний пізнавальний потенціал для морального становлення особистості старшого дошкільника закладений у використанні літератури як емоційно-педагогічного засобу гуманістичного виховання. Виховання художнім словом приводить до позитивних змін емоційної сфери дитини, сприяє появі у неї відгуку на різноманітні події життя, перебудовує її суб'єктивний світ.

Висновки та перспективи подальшого дослідження проблеми. Таким чином, можна стверджувати, що закладати основи моральності у дітей слід починати з раннього дитинства; виняткова відповідальність за цей процес покладається на батьків і педагогів; існує необхідність не лише надати дітям необхідний запас знань про мораль, а й формувати практичні навички моральної поведінки дошкільників. Зважаючи на це, поєднання історико-педагогічних підходів з досягненнями сучасної науки забезпечить реальні можливості для вироблення ефективної методики морального виховання старших дошкільників через соціальне оточення, зокрема крізь призму високопрофесійної підготовки майбутніх фахівців спеціальності «Дошкільна освіта».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти» (№ 776 від 16 липня 2018 року) [Електронний ресурс] / <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>[доступ: 21.01.2019]
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy «Pro zatverdzhennia Kontseptsii rozvytku pedahohichnoi osvity» (№ 776 vid 16 lypnia 2018 roku) [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine «On Approval of the Concept of Pedagogical Education Development» (No. 776 dated July 16, 2018)] [Elektronnyi resurs] <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>[dostup: 21.01.2019]

2. Hončarenko S. U. *Ukrajins'kyj pedahohičnyj slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]* / Semen Hončarenko. – K. : Lybid', 1997. – 376 s.
3. *Encyklopedija osvity [Encyclopedia of Education]* / Akad. ped. nauk Ukraїny; hol. red. V.H. Kremen'. – K. : Jurinkom Inter, 2008. – 1040 s.

Рябошапка О. В. Моральный компонент в системе профессиональной подготовки будущего воспитателя

В статье раскрыта проблема подготовки будущего воспитателя к реализации морального воспитания детей старшего дошкольного возраста. В рамках Концепции развития педагогического образования определена проблема восприятия современным обществом педагогического объединения. Также проведен историко-педагогический анализ изучения проблемы морального воспитания подрастающего поколения, роли педагогических работников в его осуществлении, психолого-педагогические особенности детей старшего дошкольного возраста для дальнейшего использования в педагогической деятельности

Ключевые слова: профессиональная подготовка, педагогические работники, учреждение дошкольного образования, дети старшего дошкольного возраста, моральное воспитание, моральные ценности, моральные категории

Ryaboshapka O.V. Moral component in the system of professional training of the future educator

The article substantiates the necessity of qualitative training of future specialists in pre-school education. Such a necessity is due to a decrease in spiritual values, a loss of confidence in pedagogical workers in society. Therefore, the institution of pedagogical higher education should carry out qualitative training future educators.

The training of future specialists in preschool education should be carried out on a scientific basis. Therefore, it is worth starting with the definition of the essence of the concept of moral upbringing of the individual, the peculiarities of the moral formation of a child of the senior preschool age, their historical aspect. In the senior preschool age there is a personality formation. Along with this is the formation of the moral personality of the child. The senior preschool age is favorable for the formation and development of moral qualities of the individual. At this age, the development of the emotional and volitional sphere takes place. The child can regulate his activity. An example for a child is parents and educators. Educators should pay attention to the formation of positive qualities in children. In the pedagogical work of educators there should be created situations of moral choice for children, conducted conversations on moral and ethical topics, didactic games.

Thus, bringing up a child's moral values is worth the preschool age. This can only be done by well trained specialists in the field of pre-school education. Such responsibility is entrusted to higher pedagogical education.

Key words: professional training, pedagogical staff, pre-school institution, children of the senior preschool age, moral education, moral values, moral categories

УДК 373.3.016:[5:54]

П. Н. Савчук,

кандидат педагогічних наук,

(Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського, м. Бар)

bar_bpu01@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-5319-3913

ХІМІЧНА СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ПРИРОДОЗНАВЧОЇ ОСВІТИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті проведено обґрунтування необхідності застосування базових хімічних знань студентами, яких вони набувають під час вивчення курсу "Хімія", у підготовці майбутніх учителів початкових класів та набуття при цьому загальноосвітніми дисциплінами статусу професійно орієнтованих.

Ключові слова: Державний стандарт початкової школи, професійна спрямованість знань і умінь, професійно-практична підготовка, міжпредметні зв'язки, інтеграція дисциплін.

Постановка проблеми. У плані нашого дослідження є потреба з'ясувати, як розвивалися і чого досягли нині хімічна середня освіта та природознавча освіта в початковій школі, які зміни відбуваються в здобутті повної середньої освіти студентами вищих педагогічних навчальних закладів I-II рівнів акредитації.

В основній школі природознавчий компонент середньої освіти представлений такими навчальними предметами освітньої галузі «Природознавство», як астрономія, біологія, географія, природознавство, фізика, хімія. Це самостійні навчальні предмети, кожний з них має конкретну мету, завдання, зміст, державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів.

У початкових класах Нової Української школи також присутня ця галузь. Як зазначено в Державному стандарті початкової школи, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87, «метою освітньої галузі «Природознавство» є формування природознавчої компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і